Georgiska

Georgiska (ქართული ენა; *kartuli ena*; även kallat **gruzinska**, tidigare även **grusiska**[2]) är ett sydkaukasiskt språk som talas i Georgien, nordöstra Turkiet och nordvästra Iran. Det skrivs med det georgiska alfabetet.

Georgiska tros ha skilts från mingreliska och laziska under det första årtusendet f.Kr., och dessa språk i sin tur skildes från svanuri ytterligare tusen år tidigare.

Georgiska har en rik litterär tradition. Den äldsta bevarade litterära texten på georgiska är "Drottningen sankta Sjusjankis martyrskap" (*Tsamebaj tsmindisa Sjusjanikisi, dedoplisa*) av Iakob Tsurtaveli; denna skrevs på 400-talet e.Kr. Nationaleposet "Riddaren i panterskinnet" (*Vepchistqaosani*) av Sjota Rustaveli skrevs på 1100-talet.

Georgiska	
	ქართული
Region	Georgien (inkl. Abchazien och Sydossetien), Ryssland, USA, Israel, Ukraina, Turkiet, Iran och Azerbajdzjan
Antal talare	4,3 miljoner (1993)[1]
Språkfamilj	Kaukasiska ▪ Kartvelska ▪ Karto-zanspråk ▪ **Georgiska**
Skriftsystem	Georgiska alfabetet
Officiell status	
Officiellt språk i	Georgien
Språkmyndighet	Georgiens regering
Språkkoder	
ISO 639-1	ka (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?iso_639_1=ka)
ISO 639-2	geo (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?code_ID=158) (B) kat (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?code_ID=158) (T)
ISO 639-3	kat

Innehåll

Fonologi
- Konsonanter
- Vokaler
- Fonotax

Grammatik
- Morfologi
  - Morfofonologi
  - Deklination
  - Ordbildning
- Syntax

Skriftsystem

Referenser

Se även

Externa länkar

Fonologi

Konsonanter

Där flera konsonanter uttalas på samma artikulationsställe ges de i följande ordning: tonlös/tonande/tonlös ejektiva.

Georgisk skrift på en reklamlapp.

	Bilabial	Dental	Palatal	Velar	Postvelar[1]	Uvular	Glottal
Klusil	p b pʼ ფ ბ პ	t d tʼ თ დ ტ		k g kʼ ქ გ კ		qʼ ყ	
Frikativa	v ვ	s z ს ზ	ʃ ʒ შ ჟ		x̱ ɣ̱ ხ ღ		h ჰ
Affrikata		ʦ ʣ ʦʼ ც ძ წ	ʧ ʤ ʧʼ ჩ ჯ ჭ				
Nasal	m მ	n ნ					
Likvida		l, r ლ, რ					

1. Dessa fonem klassificeras som postvelara av Aronson,[3] medan de enligt Hewitt[4] varierar mellan velara och uvulara beroende på sammanhang. Andra behandlar dem som rent velara fonem.

Observera att några konsonanter i georgiska är en kombination av två ljud. Dessa är:

- ც, /ʦ/ (dental affrikata, tonlös aspirerad)
- ძ, /ʣ/ (dental affrikata, tonande)
- წ, /ʦʼ/ (dental affrikata, tonlös ejektiva)

Jämför också dessa ljud med liknande uttal:

- ქ, /k/ (aspirerad) och კ, /kʼ/ (ejektiva)
- თ, /t/ (aspirerad) och ტ, /tʼ/ (ejektiva)
- ფ, /p/ (aspirerad) och პ, /pʼ/ (ejektiva)
- ჩ, /ʧ/ (aspirerad) och ჭ , /ʧʼ/ (ejektiva)

/qʼ/ saknar både icke-ejektiv och tonad motsvarighet.

ჰ, *h*, är en glottal frikativa (IPA: [h]) och motsvarar svenskans *h* i ordet *hotell*; den andra, en velar frikativa (IPA: [x]), har inte någon motsvarighet i svenska, däremot i tyska, till exempel i *Bach*.

Vokaler

ɪ ʊ		ʊ ʏ
ɛ ɔ		ɔ ʊ
	a ɔ	

Fonotax

Georgiskans fonotax ger utrymme för omfattande konsonantkombinationer, som exempelvis kan ses i ord som *gvprtskvni* och *mtsvrtneli*.

Grammatik

Morfologi

Georgiska är ett agglutinerande språk. Prefix och suffix fogas till ett rotmorfem för att bilda ett predikat. I vissa fall kan upp till åtta separata morfem sammanfogas.

Exempel:*agesjenebinat* ("ni skulle ha byggt") vilket består av morfemen: *a-g-e-sjen-eb-in-a-t*. Varje enskilt morfem bidrar med en tydligt urskiljbar grammatisk funktion, till exempel tempus eller agentens person.

Morfofonologi

Synkop är ett vanligt fenomen i georgiska. När ett suffix (i synnerhet pluralsuffixet *-eb-*) fogas till ett ord som i sin sista stavelse innehåller någon av vokalerna *a* eller *e* utesluts vanligen denna vokal. Till exempel: *megob**a**ri* (*vän*), *megob**Ø**r**eb**i* > *megobrebi* (*vänner*), det vill säga *a* har undertryckts i ordrotens sista stavelse.

Deklination

Georgiskan har sju kasus: nominativ, ergativ, dativ, genitiv, instrumentalis, adverbialis och vokativ. Georgiskan är inte ett rent ergativt språk utan använder sig av så kallad kluven ergativitet, det vill säga att kasusmarkeringen på de olika rollerna i en given sats beror på satsens och de ingående komponenternas typ. Det är huvudsakligen verbet som bestämmer vilken typ av kasusmarkering som används. Till exempel så tar transitiva verb i dåtid ergativ kasusmarkering, vilket även verbet "att veta" gör i presens.

Ordbildning

Språket är synnerligen rikt på deriveringsaffix, både prefix och suffix. Till exempel: från ordroten *-Kart-*, kan följande ord deriveras: *Kart**veli*** (georgier), *Kart**uli*** (georgiska (språket)) och ***Sa**kart**velo*** (Georgien).

- De flesta georgiska efternamn slutar på *-dze* ("son") (västra Georgien), *-sjvili* ("barn") (östra Georgien), *-ia* (västra Georgien, Samegrelo), *-ani* (västra Georgien, Svanetien), *-uri* (östra Georgien), etc.

Syntax

Georgiska är ett postpositionellt språk, det vill säga ett språk som placerar adpositioner (prepositioner, postpositioner, impositioner och cirkumpositioner) efter substantivet. Georgiskans postpositioner är mestadels suffix, men några är separata ord. Precis så som prepositioner i tyska tar postpositionerna i georgiska specifika kasus.

Den grundläggande satsstrukturen är SVO (subjekt-predikat-objekt), men ordföljden är ej lika strikt som i till exempel svenska, även subjekt-objekt-predikat förekommer.

Georgiska saknar grammatiskt genus, till och med pronomina är genus-neutrala. Språket saknar också bestämd och obestämd artikel. I relativa satser kan man dock uttrycka bestämdhet med hjälp av partiklar.

Skriftsystem

Georgiska skrivs med det georgiska alfabetet, som i sin moderna form omfattar 33 bokstäver. Versala varianter finns, men georgiska skrivs i regel enbart med gemener.

Uttal och transkribering av det georgiska alfabetet:

Tecken	Uttal (IPA)	Transkription		Tecken	Uttal (IPA)	Transkription
ა	/a/	a		ს	/s/	s
ბ	/b/	b		ტ	/tʼ/	t
გ	/g/	g		უ	/ʊ/	u
დ	/d/	d		ფ	/p/	p
ე	/ɛ/	e		ქ	/k/	k
ვ	/v/	v		ღ	/ɣ/	gh
ზ	/z/	z		ყ	/qʼ/	q
თ	/t/	t		შ	/ʃ/	sj
ი	/ɪ/	i		ჩ	/ʧ/	tj
კ	/kʼ/	k		ც	/ʦ/	ts
ლ	/l/	l		ძ	/ʣ/	dz
მ	/m/	m		წ	/ʦʼ/	ts
ნ	/n/	n		ჭ	/ʧʼ/	tj
ო	/ɔ/	o		ხ	/x/	ch
პ	/pʼ/	p		ჯ	/ʤ/	dzj
ჟ	/ʒ/	zj		ჰ	/h/	h
რ	/r/	r				

Referenser

1. ^ ”Georgian (http://www.ethnologue.com/18/language/kat/)”. *Ethnologue*. http://www.ethnologue.com/18/language/kat/. Läst 25 juli 2017.

2. ^ Svenska Akademiens ordbok: Grusiska (https://www.saob.se/artikel/?seek=Grusiska)
3. ^ Aronson, H. I. 1990. *Georgian: a reading grammar*. Slavica: Columbus.
4. ^ Hewitt, B. G. 1995. *Georgian: a structural reference grammar*. John Benjamins: Amsterdam.

Den här artikeln är helt eller delvis baserad på material från engelskspråkiga Wikipedia (https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page), tidigare version (https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Georgian_language&oldid=30692731).

Se även

- Georgiska namn

Externa länkar

- Svensk-georgisk ordbok (https://lykt.xyz/sve/)

Wikipedia har en ***upplaga på georgiska***.

Georgienportalen – samlingssidan för artiklar om Georgien på svenskspråkiga Wikipedia.

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Georgiska&oldid=46051628"

Sidan redigerades senast den 5 juli 2019 kl. 08.38.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.